

کتابخانه‌های اسپانیا

سرزمین اندلس : که در زیبایی مانند شام و در لطافت آب و هوای شهر یمن و در حاسا خیزی همانند مصر معرفی شده است در سال ۹۲ هـ. ق بتصرف مسلمانان در آمد ، و نخستین سرداری که بسر زمین اروپا قدم گذاشت (طارق بن زیاد) و سپس موسی بن نصیر بود .

عبدالرحمن اموی که هنگام بحران سیاسی بنی امیه و بنی عباس به اندلس پناهنده شده بود خلافت اندلس را تشکیل داد و شهر بزرگ قرطبه و سیسیل مانند بنیاد اسکندریه مرکز تمدن و فرهنگ اسلامی در برابر کشورهای غربی قرار گرفت مرکز تحولات و نقطه تماس جهان اروپا با تمالیم اسلامی گردید در تکاملهای علمی فرصت زیادی لازم است که فعالیتها و کاوشها به ثمر برسد و اندوخته‌های علمی بصورت کتاب درآید .

نخستین کتابخانه عمومی که در اندلس بوجود آمد بوسیله و حکم مستنصر « تأسیس شد در دوران خلافت او که از ۳۵ تا ۳۶۶ هـ. ق ادامه داشت کتابهای فلسفی شرق به غرب منتقل شد و بدستور او ترجمه گردید و کتابهای فراوانی در زمینه علوم گوناگون گردآوری شد و کتابخانه‌ای بصورت يك گنجینه بزرگ علمی با چهارصد هزار جلد کتاب در قرطبه تأسیس یافت که تنها فهرست آنها بالغ بر چهل و چهار جلد کتاب بود .

اصولا خلفای اندلس بعنوان رقابت با تشکلات خلافتی بنیاد و قاهره ، نمایندگانی به کشورهای دوردست اعزام میکردند و از شام ، حلب ، و بین النهرین مصر ، فارس ، خراسان ، کتابها را با قیمت‌های سنگین میخریدند و به مرکز خلافت اندلس ارسال میداشتند او عزاردینار به (ابوالفرج اصفهانی که از تیره امویان بود) فرستاد تا کتاب « اغانی » را پیش از آنکه بدربار عباسیان ارسال دارد

برای او بفرستد و همین معامله را با مؤلف کتاب «شرح مختصر ابن عبدالحکیم» انجام داد (۱) مورخین مینویسند که چهارده شهریور «مخزن» در عصرهای بعدی هفتاد باب کتابخانه عمومی وجود داشت در صورتیکه چهار صد سال بعد وقتی شارل عاقل امپراطور فرانسه خواست کتابخانه ای تأسیس کند بعد از کوششهای فراوان کتابهای او بهیزار جلد نرسید با وجود اینکه نکت کتابهای آنرا ادعیه و او را در راهبان و کشیشان تشکیل میداد. (۲)

جنبه تزیینی کتاب:

تبلیغات و تفاخر به کتاب در کشور اندلس با روح اعلائی خود رسیده بود تا حدی که مردم عادی هم به جمع آوری کتاب اشتیاق پیدا کرده بودند. «در وجودی» داستان حضرمی را نقل میکند که بسیار جالب است (۳) او میگوید:

«حضرمی هر روز در بازار کتابفروشان حاضر میشد شاید کتاب جدیدی در بازار بیاید تا خریداری کند، روزی به یک کتاب مورد نظر خود دست میآید که بصورت حراج فروخته میشود او هر چه قیمت را بالا میبرد فروشنده قیمت را افزایش میدهد تا یک قیمت سرسام آور میرساند او به فروشنده میگوید: مگر کسی در خرید این کتاب با من رقابت دارد؟ فروشنده شخصی را نشان میدهد که در گوشه ای جا گرفته است در این موقع حضرمی با احترام میکند و بعنوان «استاد» خطاب میکند و میگوید چرا اینقدر قیمت کتاب را بالا میبری اگر خریدار هستی بفرماید احتیاج برآمده نیست وی در پاسخ حضرمی میگوید: من هرگز اهل مطالعه نیستم تنها هدف من از خریدن کتاب تکمیل قفسه های کتابخانه ای است که در در منزل دارم تا از نظر کتابخانه از هم دوره های خود بالا بزنم و گنجینه من جز با خریدن این کتاب تکمیل نمیشود.

شدت علاقه خلفای اندلس در جمع آوری کتاب بعدی بود که نوشته اندک: «عوائد و در آمد مملکت کفایت هزینه آنها را نمی کرد» (۴) و با نوشته اندک: «شماره کتابهای خلیفه بالغ بر شصدهزار (۶۰۰۰۰) جلد بوده است» (۵)

بقیه در صفحه ۲۴

۱ - مقالات ۷۰۷ شیلی نعمانی ص ۱۳۷

۲ - تمدن اسلام و عرب ص ۴۷۰

۳ - ج ۸ ص ۶۹

۴ - نفع الطیب ج ۱ ص ۳۶۲

۵ - رک سابق

و بملت خود خیانت کرده‌اید. شما هر لحظه
 می‌خواهید که خیانت خود را بنحوی توجیه
 کنید و آنرا نتیجه‌جهل مردم بدانید و جنایات
 ارباب خود را از ناچاری بدانید اما اینها همه
 بهانه است اینها همه فرار از واقعیت است.
 شما خود میدانید که خود فریبی می‌کنید
 خیانت‌شما و اعمال شما موجب شده است که
 بیگانه در این سرزمین راه یابد. شما مسئول
 فقر و گرسنگی مردم هستید کودکانی که بملت
 نرسیدن دارو، روی دست مادرش جان می‌دهد
 شما را مسئول مرگ خود میداند و زنی که از
 شدت فقر و برای سیر کردن شکم کودکان
 گرسنه‌اش خود فروشی میکند شما را مسئول
 میدانند. شما که بخاطر پول خود را به بیگانه
 فروخته‌اید. من از شما می‌پرسم که آیا يك
 خوك كئيف حاضر میشود که این چنین به
 هموعان خود خیانت کند؟
 ناتمام

بقیه از صفحه ۱۸

ابن خلدون مورخ و فیلسوف اجتماعی در این باره مینویسد: «تنها هرست دو این شعراء
 ۸۸۰ صفحه را گرفته بود».

گرچه نوشته‌های مورخین با در نظر گرفتن موقعیت علمی آن روز عراق آمیز بنظر می-
 رسد ولی با توجه بر قاینهای شدید جناح بناد و قاهره و قریاطه صحت این موضوع جای تردید
 نیست.

در حریق تعصب:

مقاسفانه این گنجینه‌های علمی در حمله ملت وحشی آنروز اروپا به سرزمین اندلس از میان رفت و
 هشتاد هزار جلد کتاب را بدستور اسقف اعظم اسپانیا بنام کریمنس، (از نمونه همان اسقف‌ها و کشیشان
 که) کوپر نیک اوستانی) و گالوله و برانورد و سوود کارت را روی عقائد و تئوریهای جدیدشان
 تکفیر و اودار به توبه کردند، طعمه حریق ساختند باین گمان که دشمنان مسیر راتا ابد از
 صفحه روزگار محو نمایند (۱)

۱ - تمدن اسلام و عرب ص ۳۴۲. کشیش مزبور در طلب طبله مقام اسقف اعظمی را دارا بود
 ولی بی نهایت تعصب و لجاجت داشت و در سال ۱۵۱۷ م فوت کرد.